

Ez beza pentsa irakurleak gizarte-azterketari lotu behar natzaionik oraingo honetan. Ez da hori nire asmoa ezta hau tokia ere. Arrantza-arazoak planteatzen direnean globalitatea, osotasuna hain justu, kontuan hartzea eskatzera dator. Hegaluzearan arazoa garrantzitsua izanik ere, itsasoarekiko ditugun amore/desamorezko erlazioen zati txikia baino ez da.

Prensa irakurrita edota protagonisten iritziak entzunda, arrainstockak urritzea konkretuki eta itsas biomasa txirotzea jeneralean, deriba-sareen errua baino ez dela ondoriozta daiteke. Deriba-sareak itsas biziarentzat kaltegarriak direla eta debekatu behar direla ez dut nik dudarik. Alabaina, deriba-sareak eta horiek erabiltzen dituztenak satanizatzeak ez ditu gure arrantzaleen arazoak konponduko. Arraineskasiaren arazoia sakonagoa da eta guztiok gara neurri batean errudunak.

Deriba-sareak hitzetik hortzera darabilzkigu eta arraste-sareak? Hauek haiek bezain kaltegarri izan daitezke. Duela gutxi arte euskaldunak Te muara joaten ginen bakailaoa harra-patzera. Orain ez daukagu joaterik, bertan bakailaorik ez dagoelako. Arraste-teknikek munduko arrain-sardarik handienetakoa zena desegin egin dute. Zer esan ezeri ihes egitea eragotzen dioten sare-begi estuez? Eta arraindegian behatz baten tamainako lebak (legatz-kumeak) erosten dituenaz? Edota itsasora isurtzen ditugun milaka tona zaborraz?

Itsas ondareari buruzko eztabaida deriba-sareak baino haratago eramateko gai ez bagara, jai daukagu.□

GIZARTEA

ELIXABETE GARMENDIA

Debereetan buru-belarri murgilduta gabiltza denok, nor bereetan. Dagoeneko berri usaina galduxe dute OHO eta batxilerrako liburuek, hatzen ukitu horiskak han-hemenka, jakintza renbidean egindako oinatzen arrasto. Unibertsitarioen kar-

petak gizenduz doaz folio txuriak boligrafoz zikindu ahala, azkenean beste norbaiten apunteen hamaikagarren berredizioaren bati heldu beharko bazaio ere, fosforitox markatuz lehenengo partzalean eror daitekeen gai horren eskema.

Ikasleekin paraleloan, gurasoak ere etxeko lanetan jo ta ke, problemei soluzioak bilatzen gehienbat, planteamendua beti ere berdintsua izaki: nola iritsi hilaren bukaerara udatik zetorren zuloari erantsi zaizkion gastu extrekin. Lan extrarik balego, hartuko lukeenean bat baino gehiago. Gaitzerdi buruhauste horiek lagunduko balute beste debere-mota batzuk ere egingen, adibidez beti sobera dauden kiloak jaitsi eta galdutako sasoa berreskuratzen.

Esparru horretako eginkizunetan ibiliko da zenbait: leher eginda gelditzeko footing-saioak, gimnasiako ariketa aspergarririk... Gehi inoiz amaitzen ez diren ingeleseko klaseak, eta kulturetarikin segitzearren, astean behin gutxienez zinera joatea, irakurtzen ez ahazteko adina liburu irenstea... Aukera, zabal eta anitza da, eta negua berriz luzeegia.

Eta honela, formal-formal gaude, eskolako argazkia egiteko pronto, orraztuegi batzuk, tximajario besteak, goibel samar denok, irrifarre apala gehienaz, etsita. Izan ere udateak, eguzki-errainu batean mamituta, bestelako bizimodu baten ilusioa piztu zigun. Orain, begi-ninietaraino txikitu den paisaje lausotua besterik ez da hura, lainaje grisaren mende.

Honetan, biziraupenerako sekretua, errainu iheskor haren muturrari heltzea izan daiteke. Edozer, egunerokoaren zamak zanpatu baino lehen. □

ZIRKUITUA

Legazpiko Kilometroakin amaitu zaigu ikastolen aldeko bilkuren urtealdia. Kike Amonarrizek honen aurreko alean zioenez, nabarmenak dira festa hauetara biltzen den jendearen artean jazotako aldaketak, hots, gazteak taldean joaten dira eta ez hainbeste famili giroan, eta Herri Urratsen berriz, Iparraldean bertako jende heldua ugaritu egin da.

94ko zirkuitu erraldoiaren azken-aurreko zitan, hirugarren elementu bat ere azaldu da: goardia zibilak Beran. Irakurketa bat baino gehiago luke agerpen honek. Lehenengoa, bapatean, 70eko hamarkadako batailak gogora ekartzea —78ko sanferminak, Errenteriako lapurretak, Askatasunaren Ibilaldia, Tuterako antinuklearra...—; kasualitatez izan ala ez, gehienak Nafarroan gertatuak. Beraz, honek dakar bigarren irakurketa: Nafarroak ez ote duen zigor berezia jasan ohi ekintza kolektiboen aitzakian, eta nolana ere, ordena publikoak arazo larria izaten segitzen duela han, goardia zibilen esku dagoenean bati-pat. Azkenik, eta kontraste hutsez, festa-mota honen balioak jarri ditu agirian Beneméritaren erasoak, mekanika sinple bezain egiazkoak: goardia zibilei halako asaldura eragiten die-nean Nafarroa Oinezek, zerbaitegatik izango da.

Eszeptizismorako arrazoiak badaude festa-mota honen aurrean. Lehenengo eta behin, sare pribatuak kokatzen diren ikastetxe jakin batzuen aldekoak dira eta, ondorioz, batek baino gehiagok halako desfileetan parte hartzeko erreparoa izango ditu. Itxura hutsa ikusiko du beste zenbaitek, benetako euskalduntasunaren ordeiz. Gazteen alkohol-pasadei buruz ere keja bat baino gehiago entzuna naiz.

Horiek horrela, bilkura hauei aitortu behar zaie pare bat tanto. Bata, gure gizarteak bizi duen zatiketa gaudituz, oso era desberdinetako jendea elkarrekin lanean eta festan jartzea. Bestea, ospakizuna egiten den tokia plazaratzea. Honetan, aurten, Arabak eraman du txapela, non eta mugan, hantxe, Ebroren lurretan, euskal hazia ernetzen ari dela iragarritz, Euskal Herri berdekooi gurean okrea ere badela erakusteko. Honekin batera ezin ahaztu Ibilaldiaren hiritartzea, Bilbo bezalako plaza batekin ausartu eta garaile atera delarik gainera.

Senpere, Lapuebla, Bilbo, Bera eta Legazpia, bost paisaje beste hainbeste egoera eta izaera desberdin, muga administratibo, sozial eta kulturalen gaintetik Herri bat egituratzeko bidean lokarri. Balantzea egitean, milioien ondoan, beste errentagarritasun-mota hau ere kontuan hartu beharko litzateke, ala?□

GEHIEGI ETA GUTXIEGI

Kairon, Nazio Batuek bultzaturik, superpopulazioaren arazoaz izandako Konferentziatik, irudi bat gelditu zait begitartean: bi emakume-talderen arteko burruka, abortua bai-abortua ez. Hitz lauak nahikoa ez eta kantuka hasi omen ziren batzuk eta besteak, talde bakoitza bere estiloan, jakina. Gero, dialektika hori ere eskas gertatu eta azkenean, goardiek apartatu behar izan zituzten, eztabaida ukabilka eta iletik tiraka erabakitzero pasa zirenean.

Ez naiz harrotzen, egia, emakumezkoek halako espektakuloa emateaz —menderatuko ahal dugu noizbait gure oilaloka-joera—, baina burruka horrek, anekdotaz gain, zera adierazten du: emakumeok famili plangintza deritzan horretan zenbat daukagun jokoan.

Kairko proposamenetan behin eta berriz jotzen zen horretara, hau da, emakumezkoen garapena sustatu beharra, munduaren zati handi batek bizi duen superpopulazio-arazoiari aurre egiteko. Emakumeak jakin dezala zein bide dauden Naturak biziaren transmisioan eman dion papera zentzunez jokatzeke, eta beharrezko baliabideak izan ditzala, noski, horretarako.

Tamalez, eztabaida abortua bai-ez horretan trabatzen da beti, alde batetik eta bestetik, entzunaren entzunez denok buruz dakizkigun argudioak errepikatzen direla, asper-asper egin arte —hori gertatu bide zitzairen Kairon emakume-talde bi haiei—. Gauza bat da ziurra, Elizamaren eta beste erlijio bartzuen kupuletan, Gobernuetako siloietan, Justiziako erakunde gorenetan eta medikuntzaren arloko ikerketan emakumezkoak proportzioan baleude —opustarren kuota eta guzti—, eztabaida beste puntu batean legokeela, emakumeen, biziaren eta munduko orekaren mesedetan.

Paradoxaz, oreka hori bestaldera galduta gabiltza, aidanez, lurraldeotan, jaiotzetan idor. Ez dut uste gehiegi kezkatzekoa denik, emakumea etxetik kanpoko lanean sartzearen ondorio baita batez ere, eta motiboak merezi duenez, ondorioa ere onartu egin beharko.

Dena den, kanpai-hotsak jotzen hasiak direnez, ez legoke gaizki gogora ekartzea bideak asmatuta daudela, ez bakarrik ume gehiago izateko, baita egoera hobez hazi eta hezteko ere: amatasuna —edota aitatasuna— aise eraman ahal izateko lan-baldintza proposak, zerbitzu sozialak eta abar ezagun hori. Arazo demografikoa —benetan arazo baldin bada— ez baita konponduko borondate hutsez, Jainkoaren nahiz Aberriaren ize-nean arituta ere, baliabide egokiekin baizik. Eta badaezpada, ez dakiola inori bururatu, afera honetan emakumeek duten protagonismoa zepo bihurtzea.□

LITERATURA

XABIER MENDIGUREN

UDA SARGORIA

Honezkerodenok ahaztua duzue baina joan den udan bero sargoria izan dugu, beti ez bazen gehienetan, eguraldiak ere ohore egin nahiko bailion Pello Lizarralderen azken liburuari. Beharbada zuk ere, nik bezala, udako bazkalondo luze, nagi, geldo horietako tarterik ederrenetakoak eman dituzu liburu horrekin, eta hala bada bero sapa eta zikina madarikatu beharrean sublimatzeko balioko zizun, giro-mota horri ateratzen dion zukuaz gozatuz. Oraindik ere zertaz ari naizen ez dakitenekoa baldin bazara, berriz, hona hemen, behingoz jakin dezazun: *Sargori* izeneko ipuin-bilduma bat kaleratu du Pello Lizarralde zumarragar nafartuak; orain arteko laugarren liburua du, oker ez banago, eta denetan saiatu da zerbait berria egiten, esperimentu interesgarriak eskaintzen, beti-beti asmatu ez badu ere. Nik uste oraingoan bai, asmatu duela. Ipuinez zerbait esatearren bota dezadan ez direla erabateko ipuin, alegia, ez dutela pasadizo biribil bat kontatzen; aitzitik, bizitza-puska itxuraz deslai eta hutsalak biltzen ditu, baina hortxe datza kontakizunon grazia, hots, zatitxo ezdeus horien bidez ira-